

Návrh na doplnenie zoznamu lokalít n geologický prieskum pravdepodobných environmentálnych zát'azí v Štátnom programe sanácie environmentálnych zát'azí (2016 – 2021)

Štátny program sanácie environmentálnych zát'azí (ďalej len „ŠPS EZ“) predstavuje podľa § 20a ods. 4 zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov základný dokument pre problematiku environmentálnych zát'azí. Vypracúva a aktualizuje ho Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP SR“) na základe údajov a informácií z Informačného systému environmentálnych zát'azí. Cieľom ŠPS EZ je stanoviť rámcové úlohy na postupné znižovanie negatívnych vplyvov environmentálnych zát'azí na zdravie človeka a životné prostredie.

ŠPS EZ (2016 – 2021) bol prijatý Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 7 z 13. januára 2016, ktoré bolo následne doplnené o bod B.7 na základe Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 459 z 10. októbra 2018 (ďalej len „uznesenie vlády SR“) a ktorý znie:

B.7. na úrovni Ministerstva životného prostredia SR priebežne aktualizovať zoznamy environmentálnych zát'azí v programe na riešenie.

Predmetom návrhu aktualizácie v zmysle uznesenia vlády SR je doplnenie zoznamu identifikovaných pravdepodobných environmentálnych zát'azí, ktoré vznikali v dôsledku priemyselnej a ťažobnej činnosti, s cieľom zabezpečiť na nich podrobný geologický prieskum životného prostredia na overenie znečistenia. Návrh sa týka 45 vybraných prioritných lokalít, ktoré na základe predbežného hodnotenia rizika predstavujú riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky. Cieľom geologického prieskumu je získanie detailných podkladov o stave zložiek životného prostredia a podkladov pre sanáciu tých environmentálnych zát'azí, kde bude potvrdené riziko. Zoznam navrhovaných lokalít na geologický prieskum pravdepodobných environmentálnych zát'azí tvorí prílohu materiálu.

Mnohé banské štôlne, haldy po ťažbe rudných aj nerudných surovín a odkaliská ako aj areály, v ktorých bola ukončená priemyselná výroba sa po útlme banskej a výrobnjej činnosti na Slovensku stali opustenými lokalitami, u ktorých absentujú informácie a údaje o ich negatívnom vplyve na životné prostredie alebo na zdravie ľudí. Z uvedeného dôvodu je potrebné zabezpečiť na takýchto lokalitách realizáciu podrobného geologického prieskumu životného prostredia s následnou sanáciou.

Environmentálne zát'aze predstavujú dlhodobý závažný environmentálny problém Slovenskej republiky. V minulosti vznikali najmä pri neodbornej manipulácii s nebezpečnými látkami, ktoré sa priamo alebo nepriamo dostávali do jednotlivých zložiek životného prostredia a dlhodobo ich znečisťovali. Pôvodcovia znečistenia neboli legislatívne nútení podniknúť opatrenia na jeho odstránenie, prípadne minimalizáciu jeho negatívnych účinkov na životné prostredie a zdravie ľudí, v dôsledku čoho existuje dnes na našom území množstvo pravdepodobných environmentálnych zát'azí. Navrhované lokality sú buď mestské lokality, banské lokality alebo opustené priemyselné lokality strednej a vysokej priority.

Prijatím zákona č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2008 Z. z.“) bola do uvedeného zákona transponovaná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES z 15. marca 2006 o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd.

Cieľom smernice je prijať súbor opatrení, ktoré zamedzia negatívne vplyvu odpadov z ťažobnej činnosti na zdravie človeka, majetok a životné prostredie a tiež opatrení, ktoré zamedzia vzniku závažných havárií pri nakladaní s uvedenými odpadmi. Smernica jasne vymedzuje požiadavky, ktoré by mali spĺňať zariadenia na nakladanie s odpadom poskytujúce služby ťažobnému priemyslu, aby sa zabránilo akémukoľvek ohrozeniu životného prostredia z krátkodobého, ako aj dlhodobého hľadiska a tiež konkrétne opatrenia proti znečisťovaniu podzemných vôd prenikaním výluhu do pôdy.

Ďalej je potrebné vytvárať už počas obdobia prevádzky zariadenia dostatočnú finančnú zábezpeku na pokrytie nákladov na rekultiváciu územia ovplyvneného zariadeniami na nakladanie s odpadom, čo zahŕňa aj samotné zariadenie na nakladanie s odpadom.

Podľa článku č. 20 členské štáty zabezpečia, aby sa vypracovala a pravidelne aktualizovala inventarizácia uzavretých zariadení na nakladanie s odpadom (vrátane opustených zariadení) na ich území, ktoré majú vážne negatívne dopady na životné prostredie, alebo sa môžu stať vážnou hrozbou pre zdravie ľudí alebo životné prostredie. Takto spracovaná inventarizácia sa mala sprístupniť verejnosti a mala byť vykonaná do 1. mája 2012.

Zákon č. 514/2008 Z. z. ustanovuje práva a povinnosti prevádzkovateľov zodpovedných za nakladanie s ťažobným odpadom počas prevádzkovania a po uzavretí úložiska.

Opustené úložiská ťažobných odpadov sú podľa § 29 ods. 9 zákona č. 514/2008 Z. z. tie, na ktoré sa prestal ukladať ťažobný odpad pred 1. májom 2006 a nevzťahuje sa na nich uvedený zákon.

Predmetom predkladaného materiálu sú opustené úložiská ťažobných odpadov, na ktoré sa nevzťahuje zákon č. 514/2008 Z. z. a ktoré boli klasifikované a evidované v Informačnom systéme environmentálnych záťaží v zmysle definície pravdepodobnej environmentálnej záťaže podľa § 3 písm. u) geologického zákona ako územia, kde sa dôvodne predpokladá prítomnosť environmentálnej záťaže. Environmentálna záťaž je podľa § 3 písm. t) geologického zákona definovaná, ako znečistenie územia spôsobené ľudskou činnosťou, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody.

Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 7 z 13. januára 2016 ukladá ministrom životného prostredia, ministrom hospodárstva, ministrom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, ministrom obrany, ministrom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja v bode B.1. a B.2.:

„B.1. zabezpečiť vo svojej pôsobnosti plnenie úloh vyplývajúcich zo Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží (2016 - 2021)“;

„B.2. zabezpečiť výdavky na plnenie Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží (2016 - 2021) z európskych fondov, z rozpočtových kapitol príslušných ministerstiev (v rozpočtovom období 2016 – 2021) a Environmentálneho fondu“ do 31. decembra 2021.

Prijatím zákona č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 49/2018 Z. z. (ďalej len „zákon č. 409/2011 Z. z.“) bola splnená podmienka pre čerpanie finančných prostriedkov z Kohézneho fondu na riešenie problematiky environmentálnych záťaží. Na súčasné programové obdobie to umožňuje Operačný program Kvalita životného prostredia (ďalej len „OP KŽP“) (2014 – 2020), ktorého návrh bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 175 zo dňa 16. apríla 2014. Problematika riešenia environmentálnych záťaží spadá pod prioritnú os 1: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry, investičnú prioritu 1.4: Prijatie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných areálov (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženie miery znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku a pod špecifický cieľ 1.4.2: Zabezpečenie sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou).

Zabezpečenie týchto cieľov v oblasti sanácie environmentálnych záťaží podporované prostredníctvom OP KŽP, bude napĺňané prostredníctvom dvoch nasledujúcich aktivít.

A/ prieskum, sanácie a monitorovanie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou)

Oprávnení prijímatelia sú subjekty, na ktoré prechádza povinnosť odstrániť environmentálnu záťaž v prípade, ak pôvodca environmentálnej záťaže zanikol alebo zomrel a nie je možné určiť povinnú osobu podľa zákona č. 409/2011 Z. z. v súlade s princípom „znečisťovateľ platí“ (v súčasnosti je v súlade s uvedeným zákonom takýmto subjektom príslušné ministerstvo určené uznesením vlády SR) a organizácia poverená výkonom národného monitorovania geologických faktorov životného prostredia podľa geologického zákona.

B/ zlepšenie informovanosti o problematike environmentálnych záťaží

Alokovaná čiastka na riešenie environmentálnych záťaží predstavuje sumu vo výške 224 944 027 Eur z Kohézneho fondu. Spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu SR vo výške 15 % predstavuje sumu 33,7 mil. Eur.

Ďalšou podmienkou čerpania finančných prostriedkov na riešenie problematiky prioritných environmentálnych záťaží prostredníctvom OP KŽP je súlad so ŠPS EZ, to znamená, že v rámci OP KŽP sú na financovanie oprávnené len tie lokality, ktoré sú definované v ŠPS EZ.

Zaradenie lokalít uvedených v prílohe do ŠPS EZ (2016 – 2021) umožní prostredníctvom OP KŽP získať na základe geologického prieskumu pravdepodobných environmentálnych záťaží relevantné informácie o každej sledovanej lokalite z hľadiska druhu a rozsahu znečisťujúcich látok horninového prostredia, podzemnej vody a pôdy a na základe získaných výsledkov vypracovanie návrhov sanácií jednotlivých lokalít.

Výstupom geologického prieskumu pravdepodobných environmentálnych záťaží budú záverečné správy geologickej úlohy s analýzou rizika znečisteného územia, výsledky ktorých

budú podkladom pre návrh sanácií znečistených území. Umožní sa tým získať údaje pre hodnotenie chemického stavu útvarov podzemných vôd, resp. vodných útvarov.

Ciele geologického prieskumu pravdepodobných environmentálnych záťaží sú definované v plnom súlade so strategickým plánovacím dokumentami pre systematické odstraňovanie environmentálnych záťaží „Štátny program sanácie environmentálnych záťaží SR (2016 - 2021)".